

JAMES F. McGRATH: What Jesus learned from Women CASCADE BOOKS, EUGENE (OREGON), 2021

James F. McGrath a Cambridge-i és a Londoni Egyetemeken tanult vallástudományt, doktori fokozatát pedig a Durhami Egyetemen szerezte. Jelenleg az indianapolisi Butler University újszövetségi nyelv és irodalom tanszékének vezetője. Számos könyv és tanulmány szerzője, főleg a korai kereszténységgel, a mandaeus-tanulmányokkal, a Krisztus-mítosz-elmélet kritikájával és a tudományos-fantasztikus irodalommal foglalkozó valláselemző munkáiról ismert.

James F. McGrath a *What Jesus learned from Women* című könyvében komolyan veszi Jézus emberségét. A teológusokat mindig is foglalkoztatta, hogy az „istenember” lényében mit is takar az „ember” szó. McGrath hangsúlyozza, hogy a dehumanizáció az evangéliumok súlyos félreértelmezéséhez vezetett. Jézusban ugyanis a keresztény hit joggal látja a „több mint embert”, az emberségre vetett pillantás viszont joggal veti fel a kérdést: *Vajon milyen hatással voltak Jézusra más emberek, férfiak vagy nők?* Mit tanult Jézus a nőktől? Azoktól a nőktől, akiket sokszor nem vettek emberszámba, akiknek nevét kihagyták a történetekből, mellőzték (ha éppen nem elnyomták) hangjukat, Jézusra gyakorolt hatásukat pedig elhanyagolták. Amikor feltesszük a könyv címében foglalt kérdést, akkor McGrath szerint hirtelen megoldódnak azok a rejtélyek, amelyek a történelem során mindig is nyugtalanították az evangéliumok olvasóit.

Szerzőnk az élvonalbeli bibliatudományt egy történelmi fikció elemével és a nagyközönség esetében indokolt írói leleményességre apellálva életre kelti az Újszövetségben szereplő nők történeteit, és új megvilágításba helyezi Jézus alakját is. A történelmi fikcióval McGrath „arra törekszik, hogy a bizonyítékokat teljes mértékben komolyan vegye, és összeegyeztethető legyen velük, ugyanakkor a definíció szerint mégis arra van szükség, hogy túllépjen rajtuk, hogy feltárja az elhallgatásokat, kihagyásokat és részleteket a múltó említések körül”. A fiktív elbeszélések megalkotásában nagyban támaszkodott a női kutatók és olvasók körűre. Megközelítése nyitott és nem kényszerítő erejű, hiszen célja a Biblia integritásának megőrzése.

McGrath egy olyan utazásra invitál bennünket, amely az édesanyjával, Máriával kezdődik, és Jézus egyik kísérőtársáról, egy Johanna nevű asszonyról szóló beszélgetéssel zárul, aki ott állt Jézus keresztjénél a többi asszonnyal. A kezdő történet azonban Jézus édesanyjától tovább vezet nagymamája házáig, akit a hagyománnyal együtt szerzőnk a szomszédos Szefforisz (ma: Tzippori) városába képzel el. Ha valaki felkeresi a mai Szefforisz maradványait, festői, pompás romokat, feltárt római főutat, mellékutakat és középületeket láthat. Nyilván a maradványok nem mind és kizárólag Jézus korából származnak, de több abból az időből való. A római színház romjai kapcsán egyesek úgy vélik, hogy a színelőadásokat akár Jézus is látogathatta. Az evangéliumok nem beszélnek arról, hogy Jézus járt volna ebben a városban, éppen ezért aki turistaként vagy zarándokként Szefforiszban jár, automatikusan felvetődik a kérdés: *Miért nem számolnak be erről az evangéliumok, vagy miért hallgatnak róla?* Ha az egyes fejezeteken keresztül belemegyünk a hit és a képzelet hívogató játékába, válaszokat keresünk arra, hogy vajon mit tanulhatott Jézus például a nagymamájától a városi életről és a nem-zsidókkal való együttéléstről? Mit tanulhatott Johannától? Befogadó látásmódot, amely szembeszáll Jézus korábbi etnocentrizmusával. Bár az evangéliumok ilyen találkozásokról nem szólnak, mégis elképzelhetőek. Mária és Anna után beleshetünk Jézusnak a száamáriai, a szír-föníciai asszonnyal, a vérfolyásos asszonnyal és a tizenkét éves lánnyal való találkozásába, ott lehetünk bethániai Márta és Mária házában, együtt nézhetjük kíváncsian Jézus reakcióját,

aki látja, hogy az özvegyasszony pénzét az utolsó vasig is templomperselybe dobja. Természetesen a sorból nem hiányozhat a házasságtörő asszony, Mária Magdolna és Johanna sem.

A monográfia szerzője úgy teremt kapcsolatot a különböző bibliai szövegek között, hogy az olvasó új meglátásokhoz jut és megbecsülés ébred benne az Újszövetség nőalakjai iránt. Így a számáriai asszonyhoz (Jn 4) korántsem házasságtörő bűnös-ként közelít, akit mindenki elkerül a városában. Ha ugyanis így lenne, miért menne vissza vele együtt mindenki, hogy találkozzon Jézussal? Ehelyett olyan valós személyként lép elő, aki Jézus egyik tanításában megjelenik (vö. Mk 12,18–27): egy alkalommal a szadduceusok azt kérdezték Jézustól, hogy kinek a felesége lesz a halottak feltámadása után az a nő, akit hétszeres sógorházasságban adtak férjhez. János evangéliumában nincs meg ez a történet, de ott van a számáriai asszony története. McGrath szerint ez a nő sógorházasságban élt, és az egyik testvért a másik után adták hozzá mindaddig, amíg nem maradt olyan testvér, akivel törvényesen házasodhatott volna.

Sara Parks írja: „Történészekként semmit sem tehetünk azért, hogy megváltoztassuk azt a tényt, hogy a forrásanyagaink férfiközpontúak. Ami elveszett, az örökre elveszett. Ennek ellenére nagyon sokat tehetünk a rendelkezésünkre álló anyag saját olvasatainkkal kapcsolatban.” Ebben kiváló McGrath könyve. Segít felismerni a nők szerepét a bibliai történetben, valamint kitágítja krisztológiai gondolkodásunkat is. Az evangéliumi elbeszélések csonka és merev történetek lehetnek, ám ha felfigyelünk bizonyos biblikus, kulturális nyomokra és hajlandók vagyunk használni a képzeletünket, akkor valami értékeset tudhatunk meg ezekről a nőkről.

Az utószóban McGrath feladattal bízta meg az olvasót: „Amit most felfedeztem, hogy ezt megtettem, valóban izgalmas volt, és remélem, hogy az olvasók is motiváltnak érzik majd magukat, hogy folytassák ezt a nyomozást, és úgy gondolkodjanak Jézusról, mint aki tanult és tanított is, és figyeljenek azokra a nőkre, akiktől tanult, és arra, hogy mit tanítottak neki.” James McGrath szerint, ha Jézus nem volt képes tanulni másoktól, akkor nem volt igazán ember. Ez a könyv egy tanulási folyamatba vonja be az olvasót. *Tolle, lege, vedd és olvasd!*

Szabó Miklós